

Федоров М. П.

*к.ю.н., доцент, Львівський торговельно-економічний
університет,
доцент кафедри кримінального права та процесу*

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, антикорупційне законодавство, корупціонер, протидія корупції.

Keywords: corruption, anticorruption politics, anticorruption legislation, corruptioneer, counteraction to the corruption.

Постановка проблеми. Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою кінця ХХ-початку ХХІ століття. Корупція в сучасному світі становить серйозну загрозу державі, демократії, правам людини та соціальній справедливості. Вона стримує економічний розвиток держави, створює небезпеку для розвитку демократичних інститутів і підриває моральні підвалини суспільства. Це повною мірою стосується України, високий рівень корумпованості якої визнається її політичним керівництвом, законодавчим органом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями. Аналіз індексу корумпованості країн світу, який щорічно проводить міжнародна організація «Transparency International», продовжує свідчити, що Україна залишається однією з найбільш корумпованих країн світу — 130 місце із 168 країн [11]. Такий високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неефективною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності.

За роки незалежності в Україні створений організаційно-правовий механізм протидії корупції: створені спеціалізовані антикорупційні органи держави — Національне антикорупційне

бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції, у складі прокуратури України створена спеціалізована антикорупційна прокуратура; прийняті ряд законодавчих та інших нормативно-правових актів, що визначають і регламентують антикорупційну політику держави. Разом з тим ефективність антикорупційної політики в Україні в цілому вкрай низька. Громадські опитування свідчать про низький рівень довіри населення до всіх без винятку державних інституцій.

У попередніх публікаціях ми вказували, що ефективність кримінально-правової політики держави, в цілому, визначається рівнем законодавства, його відповідністю вимогам соціального розвитку суспільства, а також результативністю діяльності правозастосовних органів держави [16, 297].

Актуальною видається потреба проаналізувати стан формування антикорупційної політики в Україні, виявити проблемні питання та дослідити їх вплив на можливість належної реалізації політики держави щодо протидії корупції та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення процесу та результату формування антикорупційної політики в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень: Серед дослідників проблеми корупції в Україні можна виокремити таких відомих учених, як: М. Мельник, М. Михальченко, А. Алексєєва, В. Геращенко, Н. Котов, О. Романюк, А. Прокоп'єв, В. Тацій, Л. Чуріхіна. У своїх працях більшість учених досліджують політику протидії злочинності та її складову — антикорупційну політику в цілому, не виділяючи окремо процес формування та процес реалізації цієї політики. Окрім того, практично відсутні наукові дослідження у цьому напрямі після прийняття пакету антикорупційного законодавства в 2014 році та формування спеціалізованих антикорупційних державних органів.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження формування антикорупційної політики в Україні в контексті світових глобалізаційних процесів, виявлення недостатньо врегульованих питань протидії корупції та формулювання обґрунтованих пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Корупція стала для України основною перешкодою для політичного, економічного та

духовного розвитку, вона реально загрожує національній безпеці країни. По суті, корупційний фактор став нормою та складовою частиною політики, економіки та громадського життя України.

Корупція як соціальне явище з'явилася з виникненням держави і з того часу супроводжує людське суспільство.

Боротьба з корупцією ведеться як урядами окремих держав на національному рівні, так і на міждержавному рівні через різні міжнародні організації.

Одним з перших міжнародних документів, що стосується протидії корупції є резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3514(XXX) від 15 грудня 1975 року «Заходи проти корупції, що вчиняється транснаціональними корпораціями, їх посередниками та іншими причетними до неї сторонами». У цій резолюції Генеральна Асамблея ООН закликає уряди вжити всі необхідні заходи, включаючи законодавчі, щодо запобігання корупції [1].

На восьмому конгресі ООН з попередження злочинності та поведіння з правопорушниками, що відбувся у Гавані 27 серпня — 7 вересня 1990 року, резолюцією 8 «Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва» ухвалено «Практичні заходи боротьби з корупцією».

Оскільки корупція серед державних посадових осіб може звести нанівець потенціальну ефективність усіх видів урядових програм, — зазначається в цій резолюції — утруднити розвиток та створити загрозу для окремих осіб та груп осіб, найвищою мірою важливо, щоб усі держави:

а) розглянули адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим, щоб реагувати на всі види корупції та відповідні дії, що сприяють або підтримують корупцію, які забезпечать належне стримування;

б) розробили адміністративні механізми і механізми регулювання для попередження корупції або зловживання владою;

с) встановили процедури виявлення, розслідування та осудження корумпованих посадових осіб;

д) розробили правові положення стосовно конфіскації засобів та майна, придбаних у результаті корупції;

е) застосували економічні санкції до підприємств, причетних до корупції [2].

Ці завдання є актуальними й сьогодні. Вони уточнювалися, деталізувалися в різних документах, прийнятих ООН. Зокрема, це резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Боротьба з корупцією» від 12 грудня 1996 року (A/RES/51/59), Декларація ООН «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях» (1996 р.), Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.), Керівні принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р.).

Особливе значення має Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН у жовтні 2003 року. Конвенція визначає пакет стандартів, заходів та правил, які всі країни можуть застосувати для зміцнення своїх правових норм та режимів державного регулювання у сфері боротьби з корупцією [3].

Рада Європи розробила кілька міжнародно-правових документів у сфері протидії корупції: Кримінальну Конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), Цивільну Конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), Двадцять принципів боротьби з корупцією (1997 р.), Модельний кодекс поведінки для державних службовців (2000 р.), Єдині правила протидії корупції при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній (2003 р.).

Європейський Союз також приділяє належну увагу питанням протидії корупції. Найважливішими актами Євросоюзу щодо протидії корупції є Комюніке Європейської комісії від 28 травня 2003 р. щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції, Рамкове рішення Ради Європейського Союзу N 568 від 22 липня 2003 р. «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі» та ін.

Організація економічного та соціального розвитку (ОЕСР) у 2003 році схвалила Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії ОЕСР. Основними принципами Стамбульського плану дій є розвиток ефективної і прозорої системи державної служби, посилення боротьби з хабарництвом та забезпечення чесності в бізнесі, підтримка активної участі громадськості у реформах [4].

Україна ратифікувала ряд міжнародних антикорупційних угод. Зокрема, Конвенцію ООН проти корупції, Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією, Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

Верховна Рада України звернулася до проблеми корупції майже чверть століття тому — 7 травня 1993 року прийняла постанову «Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією» [12]. Підставою для цієї постанови стало слухання та обговорення у Верховній Раді України доповіді Тимчасової комісії ВРУ з питань боротьби з організованою злочинністю, корупцією і хабарництвом «Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією». Враховуючи загострення криміногенної ситуації в республіці, Верховна Рада України постановила, зокрема, підготувати й розглянути проекти законів про державну службу, про боротьбу з корупцією, про боротьбу з легалізацією грошей і цінностей, одержаних протиправним шляхом.

Перший Закон України «Про боротьбу з корупцією» був прийнятий Верховною радою України 5 жовтня 1995 року. У статті 1 цього Закону було дане визначення поняття «корупція», під якою розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Тут же наводився виключний перелік корупційних діянь. У статті 2 Закону суб'єктами корупції визнавалися державні службовці та депутати усіх рівнів. Окремі розділи закону регламентували питання попередження корупції, відповідальності за вчинення корупційних діянь, усунення наслідків корупційних діянь, контролю й нагляду за виконанням законів у сфері боротьби з корупцією [5].

Закон України «Про боротьбу з корупцією» діяв до 1 січня 2011 року. За цей час до нього вносилися численні зміни (11 законів щодо внесення змін). Так, зокрема, був розширений перелік суб'єктів корупції: такими визнавалися також члени Кабінету Міністрів України, посадові особи місцевого самоврядування та військові посадові особи. Також був

розширений перелік органів, які ведуть боротьбу з корупцією. Значні зміни до Закону стосувалися відповідальності за корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією [5].

11 червня 2009 року Верховною Радою України був прийнятий закон «Про засади запобігання та протидії корупції» [6]. Він набув чинності з дня його опублікування в газеті «Голос України», тобто з 18 липня 2009 року. А щодо терміну введення його в дію, то зазначений у початковому варіанті закону термін — 1 січня 2010 р. двічі відтерміновувався: спочатку до 1 квітня 2010 р., а потім до 1 січня 2011 р. На причини такого відтермінування законодавець у відповідних законах не вказував [7]. Конституційний Суд України розглядав питання про конституційність окремих положень цього закону і виніс відповідне рішення (Рішення КСУ № 21-рп/2010 від 6 жовтня 2010 р.). І, насамкінець, Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року 21 грудня 2010 року втратив чинність відповідно до Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції», хоч так і не був введений у дію [8].

Незважаючи на те, що Закон 2009 р. так і не був введений у дію, слід зауважити, що в ньому був акумульований досвід як законотворчої діяльності парламенту, так і здобутки практичної діяльності правоохоронних органів по боротьбі з корупцією.

Найважливішими новаціями антикорупційного Закону 2009 року, порівняно з Законом 1995 р. були:

1) наявність короткого термінологічного словничка, де даються визначення термінів «близькі особи», «конфлікт інтересів», «корупційне правопорушення», «корупція», «неправомірна вигода»;

2) розширений перелік суб'єктів відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Зокрема, цей перелік доповнили Президент України, Голова СБУ, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, судді Конституційного Суду України та професійні судді усіх рівнів; особи рядового й начальницького складу органів міліції, податкової міліції, установ виконання покарань, посадові особи

та працівники органів прокуратури, податкових органів, члени виборчих комісій та ін.;

3) встановлені обмеження щодо роботи близьких осіб;

4) запроваджена антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів;

5) окремий розділ Закону присвячено участі громадськості в заходах щодо запобігання та протидії корупції (розділ III);

6) окремим розділом Закону регламентується міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії корупції [6].

Певним досягненням антикорупційного закону 2009 р. було визначення поняття «корупція»: **корупція** — використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей [6, ст.1].

Після втрати чинності антикорупційним Законом 2009 р. логічним було б відновлення чинності Закону України «Про боротьбу з корупцією» 1995 р., так як він втратив чинність із прийняттям Закону 2009 р., проте цього не сталося.

7 квітня 2011 р. був прийнятий новий Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [9]. За своїм змістом і структурою цей Закон, в основному, дублює антикорупційний закон 2009 року, за винятком деяких його положень, які були визнані Конституційним судом України такими, що не відповідають Конституції України. Заслуговує на увагу положення цього Закону, яке закріплює принцип пріоритетності запобіжних заходів у антикорупційній політиці України [9, ст. 3].

14 жовтня 2014 року був прийнятий Закон України «Про запобігання корупції» (далі — Закон) [10], який набрав чинності 25 жовтня цього ж року і був уведений в дію 25 квітня 2015 року. Тоді ж припинив свою дію антикорупційний Закон 2011 року.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних

механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

У Законі дається найбільш повне визначення поняття «корупція»: **корупція** — використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

У статті 3 Закону дається широкий перелік осіб, які є суб'єктами корупційних правопорушень.

Другий розділ Закону визначає правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції (далі ми детальніше розглянемо його повноваження).

Третій розділ Закону носить назву «Формування та реалізація антикорупційної політики». Зміст цього розділу Закону не зовсім відповідає зазначеній назві. Відсутнє визначення поняття «антикорупційна політика», не окреслені основні напрями її формування та здійснення, тобто реалізації. Міститься лише вказівка, що засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною радою України. Передбачені щорічні парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, за результатами яких Верховна Рада України затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики.

Закон передбачає ціле нагромадження антикорупційних актів: Закон «Про запобігання корупції» — Закон «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія)» — Державна програма з виконання Антикорупційної стратегії — Антикорупційні програми центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування. Закон навіть деталізує зміст антикорупційних програм.

Напевне в кінці 2016 року чи на початку 2017 року ми ознайомимося з Національною доповіддю щодо реалізації засад антикорупційної політики. Її зміст теж детально виписаний у Законі.

Стаття 21 Закону регламентує участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції. Тут практично дублюються положення Конституції України та Законів України «Про звернення громадян» та «Про доступ до публічної інформації». Йдеться виключно про взаємний обмін інформацією щодо фактів корупції та боротьби з нею.

У розділі IV «Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням» містяться обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, щодо одержання подарунків. Тут же виписані положення щодо запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Передбачені обмеження щодо спільної роботи близьких осіб.

Окремий розділ Закону присвячений запобіганню та врегулюванню конфлікту інтересів.

У Законі вперше виписані в окремому розділі правила етичної поведінки відповідних посадових та службових осіб.

Закон визначив правила й порядок подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Важливим є положення щодо оприлюднення поданих декларацій.

Не зовсім обґрунтованим, на нашу думку, є наявність у Законі окремого розділу «Захист викривачів». Ці питання є достатньо врегульовані чинним Кримінальним процесуальним кодексом та іншими законодавчими та підзаконними актами, що регулюють захист учасників кримінального провадження.

Важливим є положення Закону щодо обов'язкової антикорупційної експертизи законодавчих та інших нормативно-правових актів.

Законом передбачене також проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо

відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком.

Містить Закон і ряд формальних положень, зокрема. щодо Антикорупційної програми юридичної особи та посади Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції. Немає жодного прикладу. де б ці заходи були результативними.

Недоцільним, як видається, є закріплення в окремому розділі Закону питань відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків. Ці питання врегульовані чинними Кримінальним кодексом та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Питання міжнародного співробітництва вписані в Законі неконкретно й поверхнево, дублюють конституційні положення та положення інших законів. Про низький рівень міжнародного співробітництва України з питань боротьби з корупцією свідчить той факт, що жодний корупціонер не був виданий іноземною державою Україні, жодних коштів, викрадених корупціонерами в українського народу і вивезених за кордон не повернуто.

Одночасно з прийняттям Закону «Про запобігання корупції» 14 жовтня 2014 року був прийнятий і Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» (далі — Антикорупційна стратегія) [13].

Антикорупційна стратегія містить заходи щодо формування та реалізації державної антикорупційної політики, щодо запобігання корупції, щодо покарання за корупцію і, найважливіше, формування негативного ставлення населення до корупції.

Стосовно запобігання корупції, в Антикорупційній стратегії виділені певні напрями: запобігання корупції у представницьких органах влади, створення доброчесної публічної служби, запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади, запобігання корупції у сфері державних закупівель, запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції, запобігання корупції у приватному секторі, доступ до інформації.

Значна частина заходів Антикорупційної стратегії вже виконана. Так, зокрема, прийняті антикорупційні закони, внесені зміни до Конституції України (щодо правосуддя),

створені спеціалізовані антикорупційні державні органи (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції), створена у складі прокуратури спеціалізована антикорупційна прокуратура.

У той же час, ряд важливих заходів, виконання яких передбачене Антикорупційною стратегією, досі не виконані. Зокрема, не налагоджений контроль за дотриманням законодавства про конфлікт інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру, не вирішене питання щодо залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики. І найголовніше, поширення інформації про корупцію, що мало би на меті формування світогляду населення на неприйняття корупції і проведення відповідних заходів має, швидше, негативний ефект, породжуючи у людей переконаність про всеохоплюючий характер корупції та хабарництва і безперспективність боротьби з цим явищем. Оприлюднення декларацій чиновників з позахмарними статками і відсутність будь-яких результатів боротьби з корупцією (щодо викритих та засуджених корупціонерів, повернутого державі викраденого майна чи коштів тощо) породжує у людей недовіру до влади, до правоохоронних органів, до держави в цілому.

Не виконане положення щодо прийняття нового виборчого законодавства, яке б усунуло корупційні ризики в процесі формування виборних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Не забезпечена прозорість і підзвітність щодо фінансування політичних партій.

Досі відсутнє законодавство щодо визначення правових засад лобіювання, а саме: унормування лобіювання як легального демократичного шляху взаємодії громадянського суспільства та правової держави, визначення легальних форм і способів лобіювання.

Відсутнє законодавство щодо посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами, зокрема через запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду та на основі найкращої світової практики.

Непроведеною досі залишається реформа державної служби. Не завершена реформа судової системи, яка є чи не найкорумпованішою. Доцільним, як сказав виступаючи на парламентських слуханнях по корупції В. Шабунін, є створення спеціалізованих окремих антикорупційних судів [11].

Це не повний перелік заходів Антикорупційної стратегії, які поки що не виконані. Надія на те, що всі вони будуть виконані у 2017 році, невелика. Хочеться сподіватися, що новостворені антикорупційні органи в 2017 році запрацюють на повну силу, забезпечать належний захист держави та її громадян від корупції.

29 квітня 2015 року Кабінет Міністрів України своєю Постановою № 265 «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки» затвердив Державну програму щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки. Це досить об'ємний документ, який містить конкретні заходи щодо реалізації Антикорупційної стратегії і розрахований на трирічний строк її виконання.

Метою Програми є створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики.

Виконання Програми — зазначено у Постанові — дасть змогу:

здійснити невідкладні заходи з проведення антикорупційної реформи, зокрема:

забезпечити формування та реалізацію державної антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинники, які її обумовлюють, впровадити ефективний моніторинг та координацію реалізації антикорупційної політики незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства;

зменшити вплив корупціогенних ризиків на діяльність органів законодавчої влади, посилити громадський контроль за їх діяльністю;

створити ефективні механізми запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушенню етичних стандартів поведінки

та забезпечити контроль за дотриманням правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, іншими особами, утворити з цією метою Національне агентство з питань запобігання корупції;

посилити ефективність діяльності органів судової влади та системи кримінальної юстиції у переслідуванні осіб, які вчинили корупційні правопорушення, забезпечити ефективну роботу Національного антикорупційного бюро України;

сприяти усуненню корупційних передумов ведення бізнесу, сформувати нетолерантне ставлення бізнесу до корупції;

розширити можливості для доступу до суспільно важливої інформації;

сформувати в суспільстві ідеї нетерпимості до корупції, підвищити рівень довіри населення до влади;

забезпечити виконання рекомендацій міжнародних антикорупційних моніторингових механізмів [14].

Поточний моніторинг та координація виконання Програми здійснюються Національним агентством з питань запобігання корупції.

Оцінка стану виконання Програми проводиться Кабінетом Міністрів України.

14 жовтня 2014 року Президент України утворив Національну раду з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчий орган при Президентові України [15].

Основними завданнями Національної ради є:

1) підготовка та подання Президентові України пропозицій щодо визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії;

2) здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії, заходів, що вживаються для запобігання і протидії корупції;

3) підготовка та надання Президентові України узгоджених пропозицій щодо поліпшення координації та взаємодії між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання і протидії корупції;

4) оцінка стану та сприяння реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), Організації економічної співпраці і розвитку (OECD), інших провідних міжнародних організацій щодо запобігання і протидії корупції, підвищення ефективності міжнародного співробітництва України у цій сфері;

5) сприяння науково-методичному забезпеченню з питань запобігання і протидії корупції [15].

Рішення Національної ради в разі потреби реалізуються шляхом видання в установленому порядку актів Президента України, внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України відповідних законопроектів.

Правовий статус та діяльність антикорупційних органів нашої держави стануть предметом подальших наукових досліджень автора.

Висновки. Таким чином, антикорупційна політика Української держави є важливою складовою політики протидії злочинності. Корупція проникає в усі без винятку сфери суспільного життя країни, гальмує розвиток держави, загрожує демократичним цінностям, сприяє проникненню злочинців у владні інституції, породжує несправедливість, соціальну нерівність, незаконне збагачення чиновників і зубожіння більшості населення. За рівнем корумпованості Україна нарівні з країнами «третього світу» — 130 «почесне» місце.

Процес формування антикорупційної політики Української держави передбачає прийняття відповідного антикорупційного законодавства. У 2014 році був прийнятий пакет антикорупційних законів, які врегулювали цілий ряд проблемних питань щодо протидії корупції. Проте ще й досі не врегульовані на законодавчому рівні деякі важливі питання. Зокрема, не налагоджений контроль за дотриманням законодавства про конфлікт інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру, не вирішене питання щодо залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики. І найголовніше, поширення інформації про корупцію, що мало би на меті формування світогляду населення на неприйняття корупції і проведення відповідних заходів має, швидше, негативний ефект, породжуючи у людей переконаність

про всеохоплюючий характер корупції та хабарництва і безперспективність боротьби з цим явищем.

Не виконане положення щодо прийняття нового виборчого законодавства, яке б усунуло корупційні ризики в процесі формування виборних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Не забезпечена прозорість і підзвітність щодо фінансування політичних партій.

Досі відсутнє законодавство щодо визначення правових засад лобіювання, а саме: унормування лобіювання як легального демократичного шляху взаємодії громадянського суспільства та правової держави, визначення легальних форм і способів лобіювання.

Відсутнє законодавство щодо посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами, зокрема через запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду та на основі найкращої світової практики.

Непроведеною досі залишається реформа державної служби. Не завершена реформа судової системи, яка є чи не найкорумпованішою.

Протидія корупції є найважливішим актуальним завданням держави. З цією метою формується та реалізується антикорупційна політика держави. Ефективність такої політики визначається на рівнях її формування та реалізації. Формує антикорупційну політику Верховна Рада України шляхом прийняття відповідного антикорупційного законодавства. Реалізують цю політику Кабінет Міністрів України, правоохоронні органи та спеціально створені антикорупційні державні органи (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції), створена у складі прокуратури спеціалізована антикорупційна прокуратура. Доцільним, як видається, є створення окремих спеціалізованих антикорупційних судів.

Слід зауважити, що ефективність антикорупційної політики визначається не тільки якістю, довершеністю відповідних законодавчих актів, а їх практичним втіленням в діяльності антикорупційних органів та їх посадових осіб. У цій статті

умисно були упущені питання практичної реалізації антикорупційного законодавства, діяльності правоохоронних та спеціалізованих антикорупційних органів. Ці питання стануть предметом подальших наукових досліджень автора після того, як новостворені антикорупційні державні органи запрацюють «на повну силу».

Список використаних джерел

1. Заходи проти корупції, що вчиняється транснаціональними корпораціями, їх посередниками та іншими причетними до неї сторонами: Організація Об'єднаних Націй; Резолюція від 15 грудня 1975 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/789/27/IMG/NR078927.pdf?OpenElement>
2. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією: ООН; резолюція 8 від 7 вересня 1990 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_785/print1450077850100613
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ООН; конвенція від 31 жовтня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 49. — Ст. 2048.
4. План дій по боротьбі з корупцією для Азербайджану, Вірменії, Грузії, Російської Федерації, Таджикистану та України: Міжнародний акт від 10 вересня 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=67DBB5688E73449D3C58796269A96301?art_id=47581&cat_id=46352
5. Про боротьбу з корупцією: Верховна Рада України; Закон від 5 жовтня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 34. — Ст. 266.
6. Про засади запобігання та протидії корупції: Верховна Рада України; Закон від 11 червня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 45. — Ст. 691.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції: Верховна Рада України; Закон від 23 грудня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 9. — Ст. 87.; Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції: Верховна Рада України; Закон

- від 10 березня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 20. — Ст. 205.
8. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції: Верховна Рада України; Закон від 21 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 25. — Ст. 188.
 9. Про засади запобігання і протидії корупції: Верховна Рада України; Закон від 7 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 40. — Ст. 404.
 10. Про запобігання корупції: Верховна Рада України; Закон від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 49. — Ст. 2056.
 11. Стан реалізації засад антикорупційної політики в Україні : парламентські слухання від 18 травня 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1805116.htm
 12. Про невідкладні заходи щодо боротьби зорганізованою злочинністю і корупцією: Верховна Рада України; Постанова від 7 травня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 27. — Ст. 285.
 13. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Верховна Рада України; Закон від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 46. — Ст. 2047.
 14. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: Кабінет Міністрів України; Постанова від 29 квітня 2015 року // Офіційний вісник України. — 2015. — № 38. — Ст. 1146.
 15. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Президент України; Указ від 14 жовтня 2014 року // Офіційний вісник України. — 2014. — № 84. — Ст. 2370.
 16. **Федоров М.П.** Критерії ефективності кримінально-правової політики держави / М.П. Федоров // Науковий вісник Львівської комерційної академії. серія юридична. — Вип. 2. — Львів: ТзОВ «Камула», 2015. — С. 295-303.

Анотація

Стаття присвячена проблемним питанням формування антикорупційної політики в Україні. Досліджуються основні етапи формування міжнародної антикорупційної політики та її імплементації

у вітчизняне антикорупційне законодавство. Здійснений аналіз основних положень антикорупційних законів та інших нормативно-правових актів, що регламентують протидію корупції в Україні. Виявлені окремі недостатньо врегульовані питання боротьби з корупцією та сформульовані обґрунтовані пропозиції щодо їх вирішення.

Annotation

The article is devoted to problematic formation of anti-corruption policy in Ukraine. We study the basic stages of international anti-corruption policy and its implementation into national anti-corruption legislation. The analysis of the main provisions of anti-corruption laws and other legal acts regulating combating corruption in Ukraine. Not regulated firm separately identified the fight against corruption and set out reasonable suggestions for their solution.